

Hnutí pro život

Co chcete dát dítěti lepšího než sourozence

Vždycky říkám, že hlavní
výhoda mít více dětí je v tom,
že je prostě nestihnete rozmazlit.

Kdo zabije nevinného, jako by zabil celé lidstvo

Od jiných vyspělých zemí
se Kazachstán liší jednou
podstatnou věcí: nevymírá.

Rozhovor s MUDr. Richardem Vankem

Co dělám, má hluboký smysl.
Každé ženě přeju těhotenství
a chci, aby se děťátko narodilo.

Společnost přivěťvá
k maminkám i jejich
nenarozeným dětem

Milí přátelé,

taky jste si všimli, že když se v médiích zmiňují o rodičovství a dětech, jsou to jen samé finanční potíže, únava, ztráta „seberealizace“? Málokdy zazní jedno velké ALE. Ale co radost ze svých dětí? Co štěstí a životní naplnění, které přináší jedině a pouze rodičovství? Vždyť jak úderněji než rodičovstvím si ověříte zkušenost, že nic „není tak horký, jak se upeče, a každá kalná voda jednou odteče“ (M. Eben)?

Je ovšem pravda, že tomu všemu musíme jít jako společnost aktivně naproti. Hnutí pro život chce společnost, která je přívětivá k nastávajícím maminkám a jejich rodinám. Proto prosazujeme všechno, co pomáhá ženám a jejich dosud nenarozeným dětem a o to palčivěji si uvědomujeme, že rodičovství je pro mnohé tak trochu luxus. Firmy dostávají pobídky, dotace a daňové úlevy, aby rostly, ale rodiny jsou za svůj růst trestány. Proto

na legislativní úrovni dlouhodobě usilujeme třeba o prosazení razantního zvýšení daňových slev za každé dítě a taky o možnost, aby s každým narozeným dítětem šlo odepisovat třetinu jistiny z hypotéky.

Bez peněz se neobejdeme, jenže to podstatné je jinde. V tomto čísle vám přinášíme dobrý příklad z jedné, na první pohled trochu exotické země – Kazachstánu. Vyspělá země o dvou společnostech: jedné, která vymírá, a druhá, která si navzdory historickým zvratům udržela úctu k rodinám a dětem. Uchovala si totiž víru, naději a lásku, bez níž se děti rodit nebudou.

O porodnosti v českých zemích z historické perspektivy se dočtete v textu inspirovaném knihou *Rodina v zájmu státu*. Také se dočtete, že si my Češi od jisté doby zachováváme, navzdory občasným výkyvům,

pozoruhodnou kontinuitu, pokud jde o náš počet.

Co si o tom všem myslí ti nejpovolanější, jejichž prvořadým úkolem je pomáhat přivádět děti na svět – gynekologové a porodníci? Nemají hlas, neboť nemají čas. Musí se starat o druhé. Přitom kdybychom jim více naslouchali, asi bychom se divili. Tím víc si vážíme, že si na nás udělal čas gynekolog-porodník MUDr. Richard Vanko. „Z celé své duše a z celého srdce miluju ženy a miluju svůj obor, který pomáhá přispívat ke kontinuitě lidského života i lidské společnosti,“ říká v rozhovoru mimo jiné. S oblibou se dnes zaštiťujeme nejrůznějšími experty. Tak ty skutečné občas taky poslouchejme.

Přejeme inspirativní čtení do nadcházejících podzimních večerů.

– Radim Ucháč, předseda Hnutí Pro život ČR

**Pomáháme ženám a jejich rodinám, které chtějí dát svému nenarozenému dítěti šanci.
Nasloucháme ženám, které se trápí po ztrátě nenarozeného dítěte.
Usilujeme o celospolečenskou pomoc rodinám čekajícím nečekaně dítě.
Nevěnujeme se jiným společenským a politickým tématům.**

Sdružujeme všechny, kteří s námi chtějí pomáhat rodinám čekajícím nečekaně dítě, aby našly odvahu mu dát šanci. K této pomoci zveme celou společnost. Abychom to zvládli, potřebujeme Vaši podporu.
Číslo účtu: 2900089089/2010, vs: 5030

HNUTÍ PRO ŽIVOT, IV. číslo, září 2026, vychází 5x ročně

ISSN: 1214-4096, Registrace: MK ČR E 14715

Vydává: Hnutí Pro život ČR, z.s., Jánská 2269/26, 586 01 Jihlava, IČ: 46260358

Kontakt: 603976231, info@hnutiprozivot.cz

Foto: hpž

Pomáháme prakticky. Principy jsou doménou filozofů

V článku „Ohlédnutí za Pochodem pro život: lehce smíšené pocity“ na webu *Katolických novin* autor, filozof, po úvodní chvále Hnutí pro život ohledně praktické pomoci těhotným ženám vyjadřuje svůj dojem slovy: pokrytectví a mlžení. A to mlžení ohledně „zákazu potratů“ a pokrytectví ohledně ochoty „teoreticky hájit lidskou důstojnost nenarozeného člověka“. „Vyčítám HPŽ, že rezignací na „řešení ideologií“ rezignovalo na možnost racionální obhajoby svých teoretických východisek.“ A dodává: „Závažné teoretické principy s celospolečenským dopadem jsou totiž to jediné, co má smysl propagovat formou veřejné manifestace, jako je Pochod pro život.“

Za třicet let jsme se poučili z mnoha chyb a jedna z těch největších byla, že jsme sebevědomě suplovali povinnosti druhých.

Společenská legitimita a autorita

Proč tolik nedorozumění? Klíčem k vysvětlení je slovo legitimita, tedy oprávněnost něco činit, tvrdit nebo požadovat tak, že to ostatní uznávají jako přiměřené a správné a jsou pak ochotni se nad danou věcí minimálně zamyslet. Politici mají legitimitu pro řízení společnosti, právníci pro tvorbu zákonů, lékaři pro léčbu nemocných, biskupové pro hlásání slova Božího a automechanik má legitimitu určit, proč auto přestalo jezdit. Tím, kdo

má legitimitu vysvětlovat racionální principy lidské důstojnosti, a to včetně nenarozených dětí, jsou univerzity a filozofové. Legitimita zahrnuje i prostředí. Automechanik v obleku, chirurg v montérkách ani přednášející filozof na ulici v člověku důvěru nevzbudí.

K čemu má legitimitu občanský spolek Hnutí pro život? K tomu, k čemu nemá legitimitu ani politik, ani právník, ani lékař, ani filozof, ani biskup. Hnutí pro život každodenní praktickou pomocí ukazuje, že vždy existuje

Není nikdo, kdo by měl větší zájem na životě nenarozeného dítěte než jeho matka, proto mají zákony a společenská opatření pomáhat matce ochránit ji a její nenarozené dítě. V současné době jsou ženy často prakticky bez ochrany vůči nátlaku k usmrcení jejich nenarozeného dítěte.

lepší řešení než usmrcení nenarozeného dítěte a že umělé potraty lidské životy ani nezachraňují, ani nikomu ve skutečnosti nepomáhají. A má legitimitu v tomto duchu povzbuzovat filozofy, politiky, právníky, kněze, lékaře, novináře, ženy i muže.

Dokud se Hnutí pro život věnovalo hájení principů místo filozofů, kázání místo biskupů, poučování lékařů, politickým kampáním... byla jeho činnost impotentní a vlastně směšná, protože v těchto oblastech nemá společenskou legitimitu.

Pár hraběcích rad

Co mohou filozofové pro nenarozené děti dělat a v čem je nikdo nenahradí? Mohou například pořádat konference na fakultách a pomoci právníkům pochopit principy a omyly, jako např. že neplatí omílané tvrzení „moje svoboda končí tam, kde začíná svoboda druhého“, ale že svět je určitým způsobem uspořádán a je uspořádán komplementárně, nikoliv konkurenčně. Mohou pomoci politikům pochopit, proč není možné obětovat nevinného, a to včetně nenarozeného dítěte, pro jiné dobro. A mohli bychom pokračovat.

Zmatky kolem „zákazů potratů“

Druhou zásadní otázkou je „zákaz potratů“. Když se mluví o „zákazu potratů“, společnost tím myslí úplné odmítnutí jakéhokoli ukončení těhotenství, a to i v případech přímého ohrožení života ženy: „Když zakážete potraty, budou umírat ženy.“

Katolická morálka rozlišuje případy, kdy cílem lékařské péče není zabití nenarozeného dítěte, ale léčba matky, a smrt nenarozeného dítěte je nežádoucí vedlejší účinek (princip dvojího účinku). Veřejná debata toto rozlišení nezná, a proto „zákaz potratů“ je prezentován jako iracionální a fanatický požadavek, sloužící především k dehonestaci a likvidaci

Foto: hpž

Hnutí pro život každodenní praktickou pomocí ukazuje, že vždy existuje lepší řešení než usmrcení nenarozeného dítěte.

diskuse. V naší situaci by byl možná pravdivější termín „regulace potratů“, protože jiný prostě k dispozici není.

Principiálně však cílem Hnutí pro život nejsou konkrétní zákony, ale společnost přivítává k nastávajícím maminkám a jejich rodinám, aby se každé nenarozené dítě mohlo narodit. Zákony jsou jen jedním z prostředků, a to v té míře, v jaké tomuto cíli slouží. Není nikdo, kdo by měl větší zájem na životě nenarozeného dítěte než jeho matka, proto mají zákony a společenská opatření pomáhat matce ochránit ji a její nenarozené dítě. V současné době jsou ženy často prakticky bez ochrany vůči nátlaku k usmrcení jejich nenarozeného dítěte.

Pochod pro život

Pochod pro život organizuje Hnutí pro život pro vyjádření „podpory ženám čekajícím

nečekaně dítě“, a ne pouze pro ty, kteří jsou „přesvědčeni o nezadatelném právu nenarozeného člověka na život“. Pochod pro život je veřejné shromáždění, a to i pro ty, kteří třeba mají ještě otázky, ale shodnou se, že chtějí pomoci, aby počaté děti dostaly šanci se narodit. A koneckonců, třeba i pro ty, kteří s námi nesouhlasí, ale rádi by si poslechli, co vlastně říkáme, co děláme a proč.

Věřím, že filozofové, politici, kněží, právníci, lékaři, ekonomové a další odborníci nebudou promítat do Hnutí pro život úkoly svých profesí, ale díky své legitimitě maximálně pomohou těhotným ženám a jejich rodinám, aby každé nenarozené dítě mohlo dostat šanci.

– Radim Ucháč

Od září 2026 začíná platit hlídačkovně!

Toto opatření jsme vymysleli před několika lety na základě zkušeností klientek Linky pomoci v těhotenství, aby se těhotné studentky nemusely obávat, zda zvládnou vysokoškolské studium, i když dají miminku šanci. Některé studentky pak jednoduše nechtějí odkládat založení rodiny při dlouhém studiu, jako např. u medicíny, do doby, kdy přirozená plodnost může klesat.

„Peníze mohou využít na úhradu dětské skupiny, jeslí či chůvy. Za co hlídačkovně utratí, v žádosti ale uvádět nemusí. Úřadu práce nemusí ani doložit své příjmy a příjmy členů domácnosti. Vyplnit musí naopak speciální formulář k potvrzení o studiu, běžný doklad ze školy nebude stačit.“

#Nejllepšíjeprostěpomoci

Novinka pro studující rodiče. Od září budou moci získat 7467 měsíčně na hlídání dítěte

Foto: Viktor Hesse / unsplash

Kdo zabije nevinného člověka, jako by zabil celé lidstvo

Představte si jezdce na koni uprostřed nekonečné stepi. V jedné ruce kumys, v druhé ochočeného sokola. Cválá okolo kočovnických jurt, nedaleko stáda ovcí a koz, o kus dál se z kosmodromu Bajkonur ztěžka v oblaku dýmu zvedá raketa Sojuz. Asi k ISS. V dáli se jako fatamorgána zjevuje hypermoderní zástavba Astany, hlavního města Kazachstánu, v pozadí zasněžené vrcholky Ťan-šanu. Od jiných vyspělých zemí se Kazachstán jednou podstatnou věcí liší: nevymírá.

Kazachstán je obrovský. Je to největší vnitrozemský stát, proto v reálu nic takového neuvidíte. Aspoň ne naráz. Na západě země leží Kaspické moře, které je ovšem mořem jen podle jména. Kazachstán patří do první desítky největších zemí světa – přičemž počet jeho obyvatel je oproti České republice pouze dvojnásobný. Je to země jakési domestikované exotiky. Relativně vyspělá, bezpečná, podle ústavy sekulární, obyvatelstvo z části vyznává „umírněný islám“.

Kazachstán je osudově spojen s Ruskem a Sovětským svazem. Byli to ruští a sovětské inženýři, kdo položili infrastrukturu, o jejíž základy se opírá kazašský hospodářský úspěch. Negativním důsledkem modernizace země byla devastace přírody, zejména v Semipalatinském jaderném polygonu, kde až do roku 1989 proběhlo téměř pětset zkušebních jaderných výbuchů. Sovětské inženýři lidských duší pak usilovali do Kazachstánu implantovat nového, skutečně svobodného „sovětského

člověka“. Kladným výsledkem jejich úsilí bylo zejména osvobození žen z drsných podmínek tradiční nomádské společnosti. Neblahými důsledky byly hladomory, přesídlování celých mas obyvatelstva, gulag. A také umělé potraty na přání, které do pádu Sovětského svazu byly prakticky jedinou formou antikoncepce a jejichž počty dosahovaly děsivých hodnot. Dodnes jsou mírně nad celosvětovým průměrem, ale je tu jeden paradox – za tímto číslem stojí prakticky jen nekazašské obyvatelstvo

Z žen se měl na východě Sovětského svazu stát „náhradní proletariát“, neboť průmyslový proletariát, definovaný v marxistických příručkách jako hybatel revoluce, v Kazachstánu chyběl.

země. Ostatní, převážně muslimské národy zůstaly vůči této moderní vymoženosti rezistentní.

„Ruský islám“

Těsnější soužití Rusů a Kazachů začíná v 18. století za vlády Kateřiny II. Veliké. Tehdy carské Rusko na své jižní hranici buduje soustavu pevností, budoucích měst, které mají chránit území před kazašskými nájezdníky. Začínají se sem ve velkém stěhovat Rusové, ale i třeba povolžští Němci. V roce 1911 vzniká česká osada Borodinovka, jejíž obyvatelstvo definitivně přesídlilo do Čech do roku 2001. Rusové se nejprve pokoušejí o pokřesťanství Kazachů. Neuspějí, a tak využijí náboženství, o němž mají Kazaši aspoň nějaké povědomí – islám. Carevna vydává dekret, jímž povoluje stavět mešity a islámské školy, které též finančně podporuje. V jedné z příhraničních pevností Petropavl(ovsk) tak vzniká vůbec první mešita v kazašské stepi zbudovaná z kamene. V jiné příhraniční pevnosti Orenburg působí jeden z pilířů „ruského islámu“ Orenburské muslimské duchovní shromáždění. Muslimští duchovní mají povinnost se v něm zapsat, čímž se zavazují loajalitou k ruskému státu. Na pomoc s šířením islámu zvou Rusové tatarské a baškirské mulláhy z oblastí Povolží a Uralu. Z těchto měst se postupně stanou obchodní a duchovní střediska, která přitahují kazašské nomády ze stepí. Započal v nich „převýchovný“ proces, při němž Rusové využili islám jako nástroj správy obyvatelstva. Do poloviny 19. století dostalo ruské impérium pod svou formální kontrolu celé území Kazachů.

Velká hra

V roce 1813 začíná tzv. Velká hra – strategický střet mezi Ruskem a britským impériem, které se obávalo ohrožení svých kolonií na indickém subkontinentu. Střední Asie byla jakýmsi nárazníkovým pásmem. K otevřené válce nikdy nedošlo, šlo spíše o směsici výzkumných výprav, špionážních her, diplomacie – a propagandy. Většinu středoasijských států získali pod svůj vliv Rusové a během této doby se do Kazachstánu přestěhovalo obrovské množství zejména ruských a ukrajinských rolníků. Celý proces zrychloval vlivem budování železnice a další infrastruktury. Bezmála stoletá epizoda skončila britsko-ruskou smlouvou z roku 1907. Mezi přistěhovalci a původním obyvatelstvem

zůstávaly hluboké etnické a náboženské rozdíly a toto rozdělení přetrvávalo i v následujících letech, kdy už náboženství teoreticky nemělo hrát žádnou úlohu.

Ženy – náhradní proletariát

Patrně nejhlubší civilizační proměna Kazachstánu začala v roce 1920 vznikem Kazašské sovětské socialistické republiky. Téhož roku se mladý Sovětský svaz stal první zemí na světě, která legalizovala umělé potraty na žádost. Po téměř deseti letech nepokojů, válek a revolucí byla v zemi hluboká hospodářská krize. Zejména v zaostalých venkovských oblastech byla nesmírná bída. A ženy ve velkém umíraly během těhotenství i při nelegálních potratech. Toto opatření bylo považováno za krajní řešení v krajní situaci a řada tehdejších lékařů i politiků s ním tak zcela nesouzněla. Mělo se za to, že až bolševici „zruší“ bídu, zruší i legalizaci. Což se také stalo o šestnáct let později, ale nepředbíhejme.

Hybnou silou prosazení legalizace potratů na žádost se stal odbor ústředního výboru komunistické strany zvaný Ženotděl („Oddělení pro práci mezi ženami“), který založily revolucionářky Alexandra Kollontajová a Inessa Armandová. Vytkly si za cíl šířit osvětu

mezi sovětské ženy, odstranit negramotnost a vzdělávat je o jejich nových právech a zákonech, které se jich bezprostředně dotýkaly. V samotném Rusku však „ženská otázka“ dočasně ustoupila stranou, prioritou se stalo hospodářské pozvednutí válkou vyčerpané země. Ženotděl dostal nový úkol: prosazovat revoluční myšlenky mezi muslimskými ženami na východě, včetně Kazachstánu. (Staro)nový cíl zněl: „Vzdělávat ženy v duchu socialismu a zapojit je do řízení ekonomiky a státu.“ Ale především: „Koordinovat proces transformace institucí manželství a mateřství; měnit životní podmínky.“

Rozběhla se masivní propagandistická kampaň. Německá revolucionářka a feministka Klára Zetkinová, jejíž hrob dodnes najdeme na moskevském Rudém náměstí, vzpomíná na své zážitky z agitační práce mezi muslimskými ženami v Gruzii. Dává jim hlas: „Otec nás prodával jako mladé beránky, sotva jsme dosáhly deseti, dvanácti let. Manžel vyžadoval něhu a lásku, i když se nám hnusil. Bil nás holí nebo bičem. Musely jsme mu sloužit dnem i nocí jako otrokyně. [Od revoluce] si samy vybíráme manžela a on nemá právo zacházet s námi, jako by byl naším pánem a vládcem. [...] Když si na něj, na souseda nebo na nějakého představitele stěžujeme, jdeme před lidový soud. Ten nám dá za pravdu, máme-li pravdu.“ A vzpomíná na jiný výjev ze své agitační práce z gruzínské Batumi: „Bylo uspořádáno velké shromáždění. V sále je mnoho žen a mezi nimi řada těch, které

Velmi citlivě společnost zasáhly útoky feministek na dělohy matek. Objevují se názory, že je to jako vrazit Kazachům nůž do zad.

Foto: corne / pixabay

Foto: Dmitrii Filatov / unsplash

mají zahalený obličej. Na tribuně se střídají muži. Náhle vstane zahalená žena, vykročí vpřed a vystoupí na pódium. Dostane slovo. Náhle strhne svůj šátek. Sálem zní pokřik – rozhořčený, překvapený, ale i souhlasný. Je to poprvé, co si v Batumi muslimská žena strhla šátek. Účinek je obrovský, nepopsatelný. Další ženy si strhávají šátky, které jim zahalují obličej...”

I přes ideologickou předpojatost autorky nelze pochybovat, že popisované se zakládá na skutečnosti. Útlak žen byl reálný, jako je tomu ostatně v řadě jiných zemích dodnes. Jinak by totiž záměr bolševiků využít ženy jako revoluční rezervoár k přestavbě společnosti nedával smysl. Z žen se měl na východě Sovětského svazu stát „náhradní proletariát“, neboť průmyslový proletariát, definovaný v marxistických příručkách jako hybatel revoluce, v Kazachstánu chyběl. Spolu s průmyslem.

Sovětská propaganda tradiční kazašský způsob života vykreslovala jako zaostalý, špinavý a primitivní. Prostřednictvím žen mělo dojít k mobilizaci mas a zrodit se měla společnost nová, založená na socialistických hodnotách. Tento program se nazýval „nativizace“ a jeho cílem bylo prosazovat místní kádry a urychlit integraci neruských obyvatel do nového politického systému. Kazachy se ale nikdy zcela „nativizovat“ nepodařilo a politická moc zůstávala v nekazašských rukou. Původně měl vzniknout svobodný člověk. Historickým paradoxem je, že slovo „Kazach“ znamená „svobodný člověk“.

Protipotratoví stachanovci

V červnu 1936 vydal ústřední výbor KSSS pod Stalinovým vedením *Dekret o ochraně*

mateřství a dítěte. Ten umělé potraty opět kriminalizoval, s výjimkou ohrožení života matky. Tím současně vyslyšel výše zmíněné odmítavé hlasy zdravotníků. Podle dekretu se už sociální a ekonomické podmínky v SSSR natolik konsolidovaly, že toto řešení už dále není třeba. Navíc je potrat společensky škodlivý – pro růst národa i zdraví žen (tento druhý argument ostatně v Kazachstánu silně zaznívá dodnes). Vznikly lékařské interrupční komise, které dohlížely na žádosti o ukončení těhotenství. V každém jednotlivém případě muselo být žadatelce uděleno písemné svolení a to se zaznamenávalo na vyšších místech.

Ruku v ruce s tím běžela v tisku propagandistická protipotratová kampaň. List *Kazachstanskaja pravda* otiskl v roce 1936 dopis čtenáře – „stachanovce“, v němž líčí ženu, která podstoupila nelegální potrat, jako chamtivou zrádkyni vlasti a „nepřítele naší socialistické společnosti“. Rétoricky se následující dvacetiletí neslo v duchu vlasteneckých a prorodinných hodnot, což bylo umocněno i německým vpádem do Sovětského svazu. Pandořina skříňka se však už otevřela – lid byl převychován a na umělé potraty si zvykl. Ideologický materialismus sovětského státu jen těžko mohl dehumanizaci nenarozených dětí v myslech lidí zvrátit. S důležitou výjimkou: legalizace z roku 1920 se prakticky nedotkla původního obyvatelstva Kazachstánu. Týkala se téměř

výhradně obyvatelstva přistěhovalého (do roku 1928 tvořilo 32 procent obyvatel Kazachstánu). Už v roce 1932 zaznamenali dva kazašští zdravotníci, že „negativní vztah k interrupci u kazašských žen lze jen uvítat a lze doufat, že touha kazašských žen mít ‚bala‘ [dítě] se nepochybně nezmění.“

Týž proces hluboké proměny mentality lidí ostatně můžeme později pozorovat i na „svobodném a kapitalistickém“ Západě. Jinými prostředky, ale s týmiž následky.

Bud' sama sebou

„Pro progresivní zdravotnické specialisty a aktivisty za práva žen v Evropě a Severní Americe se rozhodnutí SSSR stalo příkladem průlomové politiky a osvíceného, moderního uvažování sovětské vlády. Sověští představitelé však interrupce nelegalizovali z důvodu nějakých vznešených představ o právech žen.“ (in „Motherhood, Patriotism, and Ethnicity: Soviet Kazakhstan and the 1936 Abortion Ban“) Podle autorky, profesorky Pauly A. Michaelsové, specialistky na „sociální dějiny lékařství“ s přihlédnutím ke středoasijským zemím, bolševičtí ideologové ještě nebyli dostatečně osvícení. Nešlo jim o „práva žen“, ale pouze o jejich zdraví a životy. Představa individuálního „práva volby“ jim byla cizí. Trebaže na svět přivedli monstrem v podobě revolučního přerodu společnosti, myšlenkově ještě vězeli ve starém světě.

Těžko lze přecenit tuto hlubokou a z velké míry neuvědomovanou proměnu „paradigmatu“, ke které došlo v průběhu 20. století. Bolševici ještě neznali „dogma“, které jediné dnes bereme vážně: absolutní nárok na individuální svobodu. Fráze typu „bud' sama sebou“, „rozvíjej svůj potenciál“, „máš právo na štěstí“, to vše doprovázené příjemnými pocity z vlastní otevřenosti, jsou jen vnějšími projevy naší proměněné mentality.

Islám a „vdechnutí duše“

„Assalamu alaykum. Manžel si mě vzal i s mými čtyřmi dětmi. Slíbil, že mi koupí dům a bude mě podporovat. Ale bydlí se mnou (pronajímám si byt) a nepracuje. Ted' je pryč a prý neví, kdy se vrátí. Možná se nikdy nevrátí. Zjistila jsem, že jsem těhotná. Můžu jít na potrat, aniž by se o tom dozvěděl? Wa alaikum assalamu wa rahmatullahi wa barakatuhu! Potrat je povolen v případech krajní nouze, pokud jde o záchranu života

Fráze typu „bud' sama sebou“, „rozvíjej svůj potenciál“, „máš právo na štěstí“, to vše doprovázené příjemnými pocity z vlastní otevřenosti, jsou jen vnějšími projevy naší proměněné mentality.

Sovětská inženýři lidských duší pak usilovali do Kazachstánu implantovat nového, skutečně svobodného „sovětského člověka“. Kladným výsledkem jejich úsilí bylo zejména osvobození žen z drsných podmínek tradiční nomádské společnosti.

matky. Lékařský posudek k potratu však musí poskytnout důvěryhodní specialisté v tomto oboru. Alláhu a'lam!"

To je jen krátká ukázka z poradny pro ruský mluvící muslimy na webu online školy medinaschool.org. Uvedená, částečně automatizovaná odpověď se neustále v různých variacích opakuje, ať se žena na muslimské učence obrátí s jakýmkoli sebepalčivějším problémem. Umělý potrat je hřích, přijatelný pouze v případě ohrožení života ženy. „Konzultujte se svým lékařem.“ Vždy je lepší vyhnout se mu. S nějakým psychologizováním individuálních případů si hlavu přiliš nelámu.

Pro muslimy je lidský život posvátný, Bohem stvořený. Odvolávají se přitom na verše z Koránu: *Zabít nevinného člověka je jako zabít celé lidstvo...* (Korán, súra 5, verš 32). To platí i pro nenarozené děti. Podle hadís (záznamech o skutcích a výroci proroka Muhammada) získává plod duši ve 120. dni vývoje. Po uplynutí tohoto období je umělý potrat přísně zakázán (*haram*), s výjimkou lékařsky potvrzeného a bezprostředního ohrožení života matky. Předtím je možný jen z několika přesně stanovených důvodů, ale stále zůstává „nežádoucí“ (*makruh*). Tento koncept přitom pochází z antických představ o vývoji lidského embrya. „Podle šarií je umělý potrat bez důvodu haram. [...] Po vdechnutí duše dítěti v děloze je potrat zakázán. Pokud však podle závěru několika spolehlivých a spravedlivých lékařů dítě v děloze představuje ohrožení života matky, je za účelem záchrany jejího života dovoleno umělý potrat provést,“ konstatuje lakonicky „Oddělení šarií a fatwy“ Ministerstva spravedlnosti Kazachstánu.

Víra, naděje, láska?

V roce 1991 získal Kazachstán nezávislost na Sovětském svazu. Umělé potraty přestaly být nejdostupnějším zdrojem antikoncepce, neboť se v zemi začaly šířit jiné prostředky, a jejich počet začal klesat. Příslušná legislativa přitom stále vycházela a vychází ze sovětského zákonodárství. V letech 1995 až 1999 se uskutečnil výzkum, z něhož vyplynulo, že umělé potraty se vykonávaly především ve městech a v severovýchodních oblastech země. Drtivá většina žen, které zákrok podstoupily, byly etnické Rusky.

Pro ilustraci současného společenského klimatu v zemi v této otázce ocitujeme slova gynekoložky Šakizat Halykové pro kazašský informační portál Baq.kz:

„BAQ.KZ: Popíšete nám nějakou situaci, která vám z praxe nejvíce utkvěla v paměti?“

Šakizat Halyková: Stalo se to asi před patnácti lety. Přišla za mnou svobodná dívka, že chce jít na potrat. Během lékařské prohlídky jsem zjistila, že pokud půjde na potrat, nebude moct mít další dítě. I toto těhotenství samo o sobě by se mělo považovat za zázrak. Řekla jsem jí, že toto těhotenství je dar od Boha. Pokud půjde na potrat, přijde o možnost znovu počít. Zamyslela se nad tím a rozhodla se, že na potrat nepůjde. V pořádku porodila a přestěhovala se do jiného města. Vdala se, ale stále se jí nepodařilo počít druhé dítě. Dodnes mi děkuje, že jsem jí pomohla toto dítě zachránit.“

Na prestižním kazašském zpravodajském portálu Inbusiness.kz vyšel v roce 2021 tento text: „Nedávný a vůbec první pochod v dějinách Kazachstánu, který u příležitosti Mezinárodního dne žen s povolením úřadů a za podpory velvyslanectví osmnácti cizích států společně uspořádalo několik feministických

organizací, kazašskou společnost zaskočil, ba šokoval. Pochodu, jehož se zúčastnili obyvatelé řady měst [...], totiž dominovalo heslo ‚Moje děloha – moje pravidla‘. Na heslo o genderové rovnosti si obyvatelé Kazachstánu už dávno zvykli a tato politika se prosazuje na státní úrovni. Dokonce se přijímají zákony, které tuto zásadu ukotvují. Velmi citlivě však společnost zasáhly útoky feministek na dělohy matek. Objevují se názory, že je to totéž, jako vrazit Kazachům nůž do zad.“ Každý umělý potrat autor článku navrhuje započítávat k míře kojenecké úmrtnosti.

Na závěr přidejme ještě jedno číslo: 366 000 dětí. Tolik se jich v Kazachstánu narodilo v roce 2024. Kazachstán měl přitom kolem 20 milionů obyvatel. V témže roce se v České republice narodilo ca 84 000 dětí. Kdo rád počítá, ať si to spočítá.

Můžeme pohrdat archaickými „nevědeckými“ teoriemi o vdechnutí duše, které větší část muslimů stále bere vážně. A je jedno, že Kazachstán je země se v zásadě „liberálním“ zákonodárstvím. Zdá se však, že ve společnosti, z níž nezmizela víra, zůstává v lidech naděje. Plodem naděje je láska. A bez lásky, jak se obecně ví, se děti rodit nebudou.

– Jan Šindelka

Foto: Mehmet Guzel / pexels

Foto: 3x rodinný archiv

Co chcete dát dítěti lepšího než sourozence?

Kdybyste chtěli jedním slovem vystihnout manželství Marie a Petra Kejdvých, nejlépe by na ně sedělo slovo „péče“. Při péči o potřebné se seznámili. Pečují o svých pět dětí: Péťu (9), Marušku (8), Míšu (6), Kubu (4) a Bětušku (2). Doma se starají o dědečka. Marie se připravuje na práci konzultantky na Lince pomoci v těhotenství. Žijí v malebné vesnici Jeníkov u Hlinska na pomezí Železných hor a Žďárských vrchů.

Jak jste se seznámili?

Petr: Na studiích v Brně jsme oba navštěvovali komunitu Sant'Egidio, která pomáhá lidem bez domova. Rozdělovali jsme jim za kostelem sv. Jakuba čaj, kafe a namazané chleby. Taky jsme si s nimi povídali. Smyslem bylo ukázat jim, že na tomto světě nejsou zbyteční. Tam jsme se o jedné středě seznámili.

Marie: Ze začátku jsem nemohla Petra vystát. Chodil za mnou a říkal: „Já ti vezmu batoh.“ Říkám mu: „Budu si nosit batoh sama.“

Ten batoh měla vždycky plný knížek, učebnic, sešitů, vážil aspoň patnáct kilo. Ale postupně vznikaly sympatie, zjistili jsme, že jsme oba skauti a začali jsme spolu chodit.

Co jste v Brně studovali?

P: Já strojárnu.

M: A já pedagogickou fakultu, češtinu a křesťanskou výchovu. Bakalářskou práci jsem psala u pana Konzubla, dnešního biskupa. Mám na to hezké vzpomínky. Na magisterské studium jsem přešla na filozofickou fakultu,

kde jsem studovala učitelství češtiny pro třetí stupeň.

Brali jste se ještě na vysoké?

P: Vzali jsme se po mém páťáku. Maruška už se dávno viděla vdaná, těšila se na děti, to já ostatně taky. Ale říkal jsem si, že když tu školu nedoděláme teď, později to bude horší. Začal jsem pracovat už během čtvrtáku u jedné firmy jako strojní konstruktér. A tam jsem doteď.

Co přesně děláte?

P: Kreslím strojní zařízení. Děláme pískovací systémy a mazání pro české i zahraniční firmy. Většinou jsou to výrobci kolejových vozidel, vlaků a tramvají. V počítači dělám 3D modely a z toho pak výkresy a návody.

Z Jeníkova do Brna to není úplně kousek. Pracujete z domova?

P: Po svatbě jsme ještě asi dva roky žili v Brně, to jsem chodil do firemní kanceláře. Teď tři dny pracuju z domu a dva dny v Brně. Takhle „kombinovaně“ už dělám devět let. Někdy se cítím trochu od ostatních z firmy izolovaný, ale zase má to své výhody – děti si pro mě přijdou: „Tati, pojď na oběd.“ Toho si vážím.

Vy jste stihla po škole pracovat?

M: Stihla. Státnice jsem dělala ve třetím měsíci těhotenství, takže jsem po ukončení studia pracovala necelý půl rok. Už předtím – v posledních dvou ročnících studia – jsem rok učila (jen v pátek) a poté rok dělala asistentku pedagoga. Taky jsem soukromě doučova-

la češtinu. Bydleli jsme tehdy v bytě kamarádů, kteří odjeli do New Yorku na doktorát, ale vrátili se dřív. Já měla před porodem, ale už jsem věděla, že musíme vyřešit bydlení.

Proč Jeníkov?

P: V tomhle domě Maruška vyrůstala. Já pocházím z Velkého Meziříčí. Když jsme se rozhodovali, kam půjdeme, řekli jsme si, že nechceme vymýšlet nějaké úplně nové místo, abychom pak museli dojíždět k jedné nebo ke druhé babičce. Velké Meziříčí je asi šedesát kilometrů od Jeníkova. A tady se nabízela možnost bydlení.

Máte tu rodinné zázemí?

M: Rodiče bydlí na konci vesnice. V půli cesty k nim má dům bratr, ten má dvě děti ve věku těch našich. U rodičů bydlí ještě druhý bratr se čtyřmi dětmi. S námi v patře bydlí praděda, kterému je 94 let. Od zimy si ho střídáme s rodiči, protože péče o něj začala být náročnější. Začal padat, a jak měl úraz, nebylo v našich silách se o něj úplně postarat. Ale do těchto Vánoc jsme ho měli každý den.

To dneska není úplně obvyklé, starat se o prarodiče.

Jak to vzniklo?

P: Nastěhovali jsme se mu do baráku. Domluvili jsme se, že tu s námi dožije. A samozřejmě až bude potřebovat pomoc, tak budeme k ruce. Má ohromnou vůli a donedávna ještě i dobrou fyzickou – však čtyřicet let pracoval v kamenolomu. V pětadesáti ještě řídil auto, jezdil na lyžích i na kole. Téměř do devadesáti se staral o zvířata, sekal trávu...

M: Rodiče nám ale pomáhají, jsou hodně pro rodinu. Sami vychovali pět dětí.

Přestavíte nám vaše děti?

M: Kuba [běhá kolem nás v gumácích] je takový hospodář. Stará se o kotátka.

P: Bětuška je pořád vysmátá. Je jemná a veselá. Bereme ji do společnosti, na koncerty – tatínek ji totiž naučil šeptat. O všechno si řekne šepem. Když někomu vyprávím, jak je dobré mít více dětí, dodávám, že naše poslední děti, Bětko a Kuba, jsou za odměnu.

Sedíme tu už skoro hodinu, povídáme si a oni dva jsou úplně v klidu...

P: S Kubou jsou skvělá dvojka. On je ochránitel a parťák. A jsou samostatní. Obecně se snažíme vést děti k samostatnosti. Od čtyř let chodí nakupovat tady do místní Jednoty. A jsou zvyklí jezdit sami do školy. Vždycky říkám, že výhoda mít více dětí je v tom, že je prostě nestihnete rozmazlit.

M: Maruška je hodně šikovná na malování. Když má volnou chvíli, už má v ruce pastelku a nemůžeme ji od toho odtrhnout. Ona je schopná na vás koukat a přitom kreslit. „A ještě to dokreslím, ještě tady toto vymaluju, jo?“ Vykresluje se ze svých emocí.

P: Chodí do ZUŠky na výtvarku a taky na housličky. Má velkou trpělivost. A je fakt poctivá: když si má čistit zuby, čistí si je, každý den a dlouho, protože tak se to má dělat. Někdy chceme třeba udělat nějakou výjimku, ale u ní s tím narazíme.

M: Míša zase zpívá. Drnká prstem na kytaru a vymýšlí si texty. Má bujnou fantazii...

Petr se jmenuje po Vás?

P.: Přesně tak. A je po mně taky technický typ, montovací, šroubovací, vymýšlí si svoje projekty. Taky je nebojácný. Staví domečky ze dřeva, má akuvrtačku, úhelníky, kladívko. Ještě ani nechodil a už šrouboval plastové letadýlko. Teď začal chodit na řemeslný kroužek a tam vyrábí krmítka, budky, udělal vrtulník ze dřeva. Sám mám rád fyzickou práci, pořád ještě doděláváme dům, a já si tím kompenzuju sezení za počítačem.

Povíte nám ještě něco málo o Vašem těhotenství a porodech?

M: Péťu jsme počali před státnicemi a já začala po prvním trimestru krvácet, takovou čirou krví. Byla jsem hospitalizovaná v nemocnici, kde ze mě vyšel hematom, ale já nevěděla, co to je. Vyčítala jsem si, že nejsem doma s Petrem. Nakonec se ukázalo, že dítě je v pořádku. Tehdy jsem si uvědomila, jakou je pro mě manžel oporou, a došlo mi taky, že je špatně, že dnes řada žen tyhle těžké okamžiky musí řešit samy, bez životních partnerů. Od poloviny těhotenství se taky vědělo, že miminko v bříšku jen sedí, neotáčí se hlavičkou dolů.

Museli jsme se rozhodnout, zda rodit císařem nebo koncem pánevním. Ulevilo se mi, když Petr řekl: „Já tě podpořím, abys rodila normálně.“ Bylo to moc hezký. V porodnicích v Brně i v jeho okolí to nešlo. Museli jsme hledat jinou porodnici. Až mi jedna kamarádka řekla: „Četla jsem, že porody zadečkem umí ve Zlíně.“ Zavolali jsme tam a zjistili, že je to pravda. Byl tam skvělý personál. Vyšli nám ohromně vstříc. Konkrétně na tento porod vzpomínám jako na nejhezčí – snad vedle Kubu, kterého se nám podařilo porodit úplně bez personálu.

Jako že Vy jste ho rodil v porodnici?

P: Ano.

M (vstupuje do toho): Já jsem rodila! To bylo na tom porodu nejlepší, že jsme tam byli jen my dva. Porod sám o sobě je přirozený proces. Kubu jsme nakonec porodili ve sprše, kde jsem trávila hodně času, teplá voda mi pomáhala na kontrakce.

P: Ještěže nám nepřišel účet za vodu!

Měl jste nějakou průpravu?

P: Chodili jsme na předporodní kurzy v Brně. Obavy jsem trochu měl, ale nejsem úplně člověk, který se leká. Když jsem jel do Zlína, trochu „vyklepanej“ jsem byl a asi jel zbytečně rychle, Péťa se narodil až za dvacet hodin.

M: Ve Zlíně mají ty porody napozorované. Řekli mi: „Jakmile do porodu zasáhneme, tak si pište, že to skončí císařem. Akce následuje reakci.“ Mají vysledované, že pokud chcete rodit koncem pánevním, nesmí se nic dělat. Nechat to probíhat přirozeně. V jiných porodnicích se neustále ptají: „Nechcete protrhnout vodu? Nechcete tohle a támhleto?“ Já vždycky říkám: „Nechci, nechci, nechci. Jediné, co chci, je klid.“ A můj nejlepší porodní asistent je Petr.

Proč je vůbec dobré mít děti?

M: Když nebudeme mít děti, budeme mít méně radosti. Děti jsou nespoutané a přirozeně veselé.

P: Když se bavím s někým z kolegů, často se mě vyptávají. Když má někdo tři, čtyři, pět dětí, vzbuzuje to zájem. Vždycky říkám: co chcete dát dítěti lepšího než sourozence? Dát mu parťáka na celý život. Sebelepší hračka, koníček, kroužek, dovolená mu nedá víc než sourozenec. V práci se mě ptají, jak ty je všechny uživiš, když jsi jenom konstruktér? Říkám, že se nemáme až tak zle, že bychom neměli na jídlo. Bojím se jiné věci: abychom je v dnešní době dobře vychovali.

Jak jste se dostali k Hnutí pro život?

M: Hnutí pro život jsem vnímala už od puberty, kdy nám domů chodil časopis a občas jsme do něj nahlíželi. Asi zlomový bod pro

mě byl, když k nám do farnosti přijeli nějakí lidé a promítli film *Němý výkřik*. Tehdy jsem si sama pro sebe řekla, že tohle nikdy nechci žádnému miminku udělat.

P: Věděl jsem o něm dlouho. Myslím, že i moje starší sestra je podporovala. Určitě jsme byli sympatizanti. Přijde mi, že hájit v dnešní společnosti základní a obyčejné věci je to nejtěžší. Nejsložitější. A je úplně jedno, jestli jde o umělé potraty nebo třeba o eutanazii.

Na pochody jezdíte?

M: Letos jsme byli potřetí. Nejvíc se nám líbilo na Klárově, hlavně krásné programy pro děti. Při druhém pochodu bylo hodně nepříjemné zablokování u filozofické fakulty. A letos byl samotný průvod skvělý. Šli jsme a zpívali. Naše skupinka nám vyhovovala, byť na nás dost spěchala. My máme s dětmi pomalejší tempo.

Byli jste i na pódiu, kde jste ostatním přinesli svědectví o svém zážitku z loňska. Co se stalo?

M: Když nás v loňském roce zablokovali odpůrci u filozofické fakulty, jeden výtržník ukradl mikrofón a Kuba si šel zrovna pro balonek. Ten zloděj ho srazil na silnici, dostal úder do hlavy, ale já jsem nevěřila tomu, že by do tohoto chaosu přijela záchranka. Tak jsem řekla, ať jedem kamkoliv, klidně na další stanici metra, tam zavoláme. A Bětušce – kousek od kočárku – něčím nesnesitelně hlučným houkali. Jezdíme, abychom podpořili taky ostatní rodiny. Z toho důvodu pro nás má smysl jít i v dalším roce, bránit svobodu slova i fakt, že rodiče mají právo chodit tam se svými dětmi. Děti mají vidět, že rodiče mají nějaký názor a nebojí se ho projevit.

Probíráte to s dětmi?

M: Vždycky s tím pracujeme. Vyřikáváme si to ještě hodně dní i týdnů poté. Pro ně je to velký zážitek, v negativním i pozitivním. Mají vždycky spousty myšlenek: „A proč je ta paní celá v černém?“ Proč mají tamti propíchaný uši? „Proč mají růžový vlasy?“ „Oni ty miminka chtějí zabít?“

P: Doufáme, že se zlepší bezpečnost. Od loňského roku, co byl pochod zablokovaný, to vnímám hodně silně. Beru to, že je to určitý signál, který třeba odstartoval novou éru. Ale myslím, že je fajn, že se teď lidi nebojí ozvat. Těm výtržníkům by to nemělo jen tak projít.

– za rozhovor děkuje Jan Šindelka

Rodina v zájmu státu: „Soukromé je politické“

„Hereze je pravda, která se zbláznila.“ Tak nějak to napsal slavný anglický spisovatel G. K. Chesterton. A jeho slova pěkně vystihují heslo radikálních feministek šedesátých let minulého století v titulku článku. V jejich podání jde o blud. Má však pravdivé jádro. Vždyť jedině ve výsostné intimitě soukromí se počíná něco nového, bez čeho by společnost nikdy nebyla společností – nový člověk. Možná právě s touto myšlenkou se v myslích vědců a politiků rodí sousloví „rodinná politika“.

Rodinnou politikou se zabývá kniha historiků Radky Šustrové a Jakuba Rákosníka „Rodina v zájmu státu“ (s podtitulem „Populační růst a instituce manželství v českých zemích 1918–1989“) z roku 2016. Rozebírá její vznik a vývoj v Československu v průběhu „krátkého dvacátého století“ od roku 1918 do roku 1989. Po roce 1918 „... [v] Evropě nastávala doba, kdy se rodinná politika začala formovat jako relativně samostatné odvětví sociální politiky, třebaže byla jednou z nejméně jasně definovaných sociálních politik, což ostatně platí dodnes.“

Autoři k tématu přistupují do velké míry neutrálně, historické jevy a děje za každou cenu nehodnotí. Vyjde tak najevo řada pozoruhodných skutečností, které dodnes ovlivňují naše životy. Třeba to, že legislativní základy „rodinné politiky“ tak, jak je známe dnes, byly ve velké míře položeny v době protektorátu Čechy a Morava – např. podmínky pro vyplácení mateřské. V několika dalších číslech bychom se této knize rádi věnovali, neboť přináší řadu poznatků a náhledů, které by neměly zapadnout.

Stát...

... chápaný v co nejširším smyslu jistě nemá a nemůže místo maminek kojit, místo rodičů vychovávat z dětí samostatné a zodpovědné jedince. Měl by ale vytvářet takové prostředí, ve kterém se jim všechny tyto činnosti maximálně usnadní.

Někdy se mu to daří, jako třeba v úsilí o snižování kojenecké úmrtnosti. Jindy je bezradný, jako když řeší klesající porodnost obyvatelstva. Jindy může škodit, jako když do společnosti zavádí nejednoznačnou ideologickou bludy. My se v tomto článku budeme věnovat druhému bodu, který jako by heslo „soukromé je politické“ spíše vyvracel. Lidi prostě nedonutíte, aby měli děti, když sami nechtějí.

BUDUJEME DOKONALOU PÉČI O MATKU A DÍTĚ

„A dlejte všechno tak, jak jsme vás to naučili, maminko.“ kladí lékař na srdce novopečené mamince, která se šťastným úsměvem na tváři a a dítětem v bílostné peřince na rukou opouští dům mateřství ne-

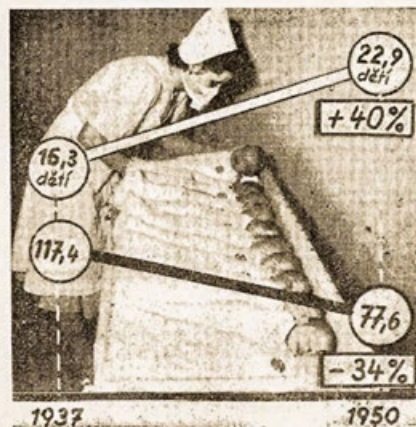
mocnice v Krči, který se jí stal po několika dnech domovem. Opravdu domovem, protože maminky tu mají vše, nad čím vzpomínou, a někdy i lepší vybavení než doma. Jsou v pokojíčkách po dvou,

nejvíše po třech, dostávají všechno prádlo, pokojíčky jsou dobře vybaveny nábytkem, je při nich umývárna, takže každý pokojíček je vlastně garsoniéro. Maminám jsou vyhlášený pořady rohlíků, mají k dispozici knihovnu a nabylo zapomenuto ani na uměleckou výzdobu: na stěnách visí obrazy od našich předních umělců.

„Už ani nezapomínají, kdy jsme měli polední omeščené dítě.“ říká primář dr. Stanislav Franz. Je to tím, že jsou děti ve zvláštních dětských pokojích a maminám jsou přiděleny jen ke koloni. Ty pokojíčky kolo je jednou viděl, dlouho nepamatuji. Postýlky s patentním zvyšováním a snižováním polštářů, obklopené akcentními stěnami, takže každá postýlka měla být podle potřeby proměnná v kvalitativní straně (na příklad při poruchách dýchání).

Pro nejdokonalejší péči je zvláštní oddělení, aby byly uchovány při živote, zotavily se a prospívaly jako děti domů.

Nový zdravotnický záznam přináší pro nás porodnicko mnoho kládů. Náš ústav mateřství, vybavený nejmodernější péčí o matku a dítě, staral se o to, aby přirozeně děti byly stále větší a aby byly odstraňovány všechny příčiny kojenecké úmrtnosti. Jili jsme měly se šestišlech ovare nejmenší úmrtnost kojenců na světě. Těsně to také stálo dle na našem ústavě, která udržovala starý z roku 1921, kdy nám na 1000 nově narozených dětí umřelo 17,4, zatím co roku 1926 umřelo jen 17,4, což je úbytek o 24 proc. Běla dala vynáleze, neboť měla nejmodernější lékařským datům. V roce 1937 se narodilo na 1000 dětí 10 dětí, z 1926 22,2 – což znamená přírůstek 22 procent.

Z brožurky „Z historie Ústavu mateřství“. Foto: ftn.cz

„Obnovit touhu po dítěti“

Byť se to zdá být palčivý problém především naší současnosti, ve skutečnosti jde už skoro o tradici. Ochota českého národa rozmnožovat se jako by nás opustila s posledním českým králem Karlem I. Habsburským, který měl se svou manželkou Zitou šest dětí, a s nástupem republiky, symbolizovanou prvním českým prezidentem T. G. Masarykem a tragickým osudem jeho rodiny.

Předznamenáním „krátkého 20. století“ je v českých zemích pokles porodnosti během první světové války. Do roku 1914 přitom počet obyvatel našich zemí dost rostl, v průběhu 19. století se až zdvojnásobil a ustálil se na současných plus minus deset milionech obyvatel. Období první světové války autoři považují za „skutečný zlom v řízení otázek populačního růstu“. Slovy teoretika populačního vývoje Karla Anderleho z roku 1918: „Život rodinný za války nesmírně utrpěl:

znovuvybudování rodinného života musí stát v popředí naší akce regenerační. Rodina je základem státu, nikoliv jednotlivce. Tím je dán cíl a zároveň i směr našich snah. Vše, co prospívá rozvoji života rodinného, má být podporováno, vše, co je mu na újmu, má být důsledně odmítáno.“ Přišel se čtrnáctibodovým plánem prorodinné politiky – počínaje ochranou žen v průmyslu až po úpravu daní ulehčující situaci rodinám s dětmi. Drtivá většina bodů se týkala zdraví, chudoby a patologií – palčivých problémů tehdejší doby, které spolu souvisejí. Vystupoval rovněž proti umělým potratům a antikoncepci.

V letech 1921–1924 zaznamenáváme ještě mírný nárůst narozených dětí. V té době se začaly zavádět nejednoznačnou státní příspěvky a dávky: nemocenské pojištění, zohledňující další členy domácnosti, úrazové renty pro pozůstalé. Novela nemocenského pojištění z roku 1920 garantovala rodičkám peněžitou

podporu ve výši nemocenské po dobu dvaceti týdnů, což bylo na svou dobu poměrně velkorysé. Mateřská je zde v jednom balíčku s nemocenskou – podobně jako dnes. Výsledek bylo, že Češi v roce 1936 v porodnosti pokulhávali i za „tradičně slabou Francii“.

Háchovy děti

Situaci zásadně proměnil nástup protektorátu Čechy a Morava. Tehdy nastala masivní „intervence státu do rodinné sféry a intimního života [...] Populační zdraví národa a rodinná politika stály v centru politického zájmu.“ Sociální opatření se týkala v první řadě českých Němců, ale česká protektorátní vláda na poli rodinné politiky s říší úspěšně soutěžila.

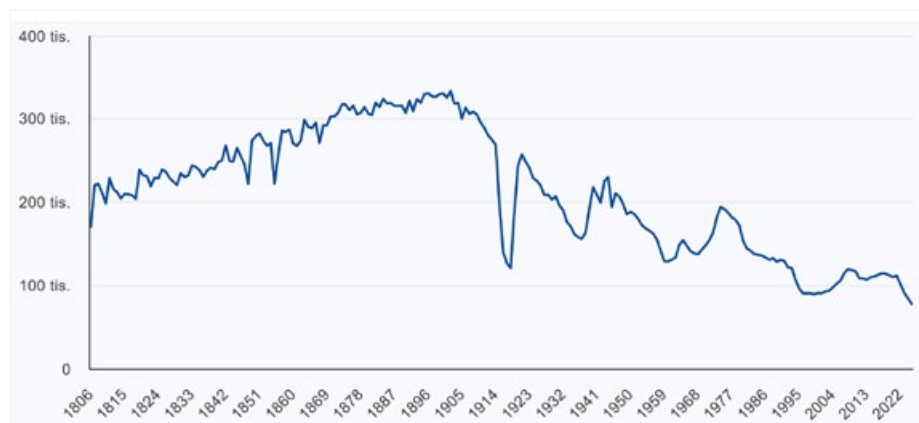
A přichází první populační vrchol: oproti roku 1937 vzrostl počet živě narozených dětí v roce 1944 o celých 44 %, narodilo se jich 230 183. Jak píší autoři, podobný nárůst byl v celoevropském srovnání poměrně ojedinělý. Občas se mluví o „Háchových dětech“ a podle mnohých souvisel právě se silnými poválečnými ročníky. Je to onen slavný „ročník jednadvacet“ ze stejnojmenného románu Karla Ptáčníka. Kniha se odehrává v době druhé světové války, kdy se z někdejších novorozenců stala „lidská síla“, ve velkých počtech směřující na nucené práce „pro říši“. S tím souvisí další možný výklad, který jako by potvrzovala i německá *Sicherheitsdienst*. Ta podezřívala mladé Češky, že schválně otěhotněly, jen aby se vyhnuly „příkazu do práce“: „Na podzim 1943 se v Praze ze 4000 žen, jež měly odjet na práci do Říše, prokázalo 1100 potvrzením o těhotenství.“ (s. 43) Zní to spíše jako městská legenda, ale určitým demografickým stimulem to být mohlo. Proti tomu mluví fakt, že protektorátní populační boom trval až do roku 1947 a pak ještě chvíli odezníval: v roce 1946 se narodilo 287 334 dětí (nejvíce ve „Velké Praze a v okresech severních Čech“).

Rodina včerejška

V padesátých letech se ustanovila jednotná preventivní a léčebná péče, vznikala nová zařízení péče o ženu a dítě – porodnice (až hluboko do 20. století se běžně rodilo doma), kojenecké ústavy, dětské domovy či ženské a dětské poradny. Péče v nich byla bezplatná. V roce 1964 došlo k dalšímu prodloužení mateřské dovolené na 22 týdnů a od roku 1970 na 30 týdnů. Už tehdy byla nejdelší na světě. Počty narozených dětí však stále stagnovaly.

V roce 1957 došlo ještě k jiné věci: legalizaci umělých potratů. V roce 1960 čteme o těchto důvodech: 1. více dětí, 2. nemoc, 3. peníze, 4. životní úroveň, 5. bydlení. Podle

Ochota českého národa rozmnožovat se jako by nás opustila s posledním českým králem Karlem I. Habsburským, který měl se svou manželkou Zitou šest dětí.

Živé narození v českých zemích od roku 1806. Foto: ČSÚ

dochovaných statistik se do roku 1969 tímto způsobem nenarodilo přes milion dětí. Takže třeba ta státní propopulační opatření mohla fungovat, jen narážela na pomíjenou chybu v systému. Zpětně už to nezjistíme.

Když se tedy nedaří lidem přimět mít více dětí, někteří experti na konci padesátých let přišli s konceptem proměňujícím se funkce rodiny. Už to nebyla rodina „nedávného včerejška“, ta už podle nich ztratila zabezpečovací a výrobní funkci, již převzal stát: „Nepotřebujeme nezbytně rozšířenou reprodukci obyvatelstva, a přece ji podporujeme. Jaký to má smysl? Naše společnost prostě chce naplnit základní ekonomický zákon socialismu nejen v uspokojení ryze materiálních potřeb člověka, ale i jeho potřeb duševních,“ konstatoval sociolog Vladimír Srb.

Husákovy děti

Prezident Gustáv Husák musel mít jistě radost. Těch dětí se mu v letech 1971 až 1979 rodilo skutečně početně, nejprve jako prvnímu tajemníkovi ÚV KSČ, potom od roku 1975 jako prezidentovi. On fenoménu propůjčil jméno, ale stáli za ním ještě jiní. V roce 1968 zveřejnil náměstek ministra financí Leopold Lér zprávu „Program společenské pomoci rodinám s dětmi“. Ta přicházela s různými opatřeními, zejména půjčky novomanželské a na bydlení, podpora školek, družin a školního stravování. Ovšem jesle „... sice umožní matce návrat do práce, cena pro společnost je mimořádná a ekvi-

valent pochybný“. Naproti tomu bydlení je „... již více než deset let nejvážnější stránkou rozvoje životní úrovně“. Lér odhadoval, že ztráta vyplývající z neuspokojivé situace mladých rodin vzhledem k nedostatku bydlení je až 130 000 nenarozených dětí. To se navzdory bouřlivé výstavbě následujících desetiletí zcela vyřešit nepovedlo. Tato doba znamenala odvrát od kolektivistického důrazu padesátých let a opětné zhodnocení role rodiny. Zda silná generace „Husákových dětí“ byla důsledek těchto opatření, nebo za ní stojí silné protektorátní ročníky, je otázka, na jejíž odpovědi se odborníci neshodnou dodnes.

V současnosti (pro)rodinná politika prakticky neexistuje, stejně jako politika pronatalitní. Přitom máme na čem stavět, ať už zkušenostmi, tradicemi, řadou opatření (typicky mateřská, stále jedna z nejdelších na světě) či stále ještě jakžtakž fungujícími institucemi.

Skutečně nelze lidem nutit, aby měli děti. Žádné sebelepší opatření je k tomu nepřiměřené, to nám pohled do minulosti říká celkem jasně. Na druhou stranu stát nemá opakovat chyby v podobě jeslí, ale má odstraňovat překážky, které početí i narození dítěte brání, jak jsme to viděli na příkladu „Husákových dětí“. Snažit se o změnu společenské atmosféry, aby byla přátelská vůči rodinám a dětem, je vždy krok správným směrem, a to i vůči dětem dosud nenarozeným.

– Jan Šindelka

„Rodina je základem státu, nikoliv jednotlivce. Tím je dán cíl a zároveň i směr našich snah. Vše, co prospívá rozvoji života rodinného má být podporováno, vše, co je mu na újmu, má být důsledně odmítáno.“

MUDr. Richard Vanko Foto: Show Jana Krause

Nepropadám panice...

... to je na mě asi nejalternativnější," říká pražský gynekolog a porodník MUDr. Richard Vanko. Provází ho pověst lékaře, který nabízí i méně tradiční přístupy, jako je porod do vody. Možná i proto je jeho praxe tak vyhledávaná. Přitom se považuje za lékaře založeného spíše konzervativně. Zásadně o sobě mluví jako o Čechoslovákovi narozeném na Slovensku.

Na stránkách Vaší ordinace píšete, že klientkám „nezpíváme, netančíme..."

Ano, v tomto ohledu jsme skutečně konzervativní ambulance. Chodí k nám ženy, které zatím těhotenství neplánují, ty můžeme seznámit s možnostmi jak se přirozeně vyhnout početí, poskytnout prevenci rakoviny děložního čípku apod. Pro ženy plánující těhotenství máme ovulační či výživovou poradnu, těhotným nabízíme třeba individuální či skupinové předporodní kurzy, rodičkám zprostředkujeme i porody do vody či lotosové a jsme tu i pro ženy v přechodu. Vím moc dobře, že většina žen se na návštěvu gynekologa nikdy moc netěší. Tak se jim to snažíme maximálně usnadnit. „Obyčejný“ respekt k ženě, jejím pocitům, intimitě a individualitě všechno hodně zjednodušuje a brání zbytečným komplikacím. Ke všem

přistupujeme stejně – rád říkám, že v životě jsem se nesetkal s VIP vaginou, dělohou ani těhotenstvím. A neohlupujeme naše klientky nabídkami „nadstandardů", jako je ultrazvuk a jiné služby, které mají být v každé slušné ordinaci samozřejmostí. Jsem otevřený nejrůznějším přáním klientek a respektuji je – kromě přání šílených nebo život ohrožujících. To je stopka.

Nějaký příklad?

Nejsem třeba příznivcem domácích porodů. Dnes už sice existují výzkumy, že domácí porod zdravé ženy s fyziologickým průběhem těhotenství může být bezpečnější a nepochybně je příjemnější a pohodlnější než porod na klinice. Ale stejně to nedoporučuju. Každý porod je jiný, to si málo připouštíme. I u stejné ženy. A žena-matka by měla být odpovědná, nerozhoduje už jen za sebe, ale

i za nového člověka – dítě... Ostatně víte, jak to dneska chodí: média pasou po senzacích, čím extrémnější, tím lepší. Dostával jsem nabídky na domácí porody, nabízeli mi hodně peněz, ale tohle je pro mě jedna z těch stopek. Bezpečnost matky a dítěte musí být na prvním místě. Řešením mohou být třeba porodní domy.

Taky o sobě říkáte, že ve Vaší ordinaci nabízíte „všechno, co chcete vědět o ženství a bojíte se zeptat". Čeho se bojíte?

Bojíme se pojmenovávat věci pravými jmény. Na celospolečenské úrovni si doslova lžeme do kapsy ohledně umělých potratů, abychom si nemuseli přiznat, co vlastně děláme. Klameme se slovy jako „umělé přerušení těhotenství", „interrupce". Ale ve skutečnosti jde o likvidaci nového člověka. Zabití. Samo-

zřejmě, moc dobře vím, jak je to specifický problém – z hlediska lidských vztahů, intimity i psychiky. Máme právní úpravu, jakou máme, a je třeba si přiznat, že existují zákony, které umožňují někoho legálně zabít. Ale my umělé potraty prezentujeme, jako by šlo o nějaké absolutní právo bez jakýchkoli souvislostí a důsledků a zejména v mladých ženách vytváříme dojem, že se vlastně nic neděje, že je to něco bezvýznamného. Ale ono je třeba vést věcnou diskusi a vyjadřovat i odlišné názory.

Mohl byste být konkrétnější?

Vzpomínám na jednu věc, která mě zdvihla ze židle. Jednou jsem jel metrem a viděl tam něco, co vypadalo jako reklamní slogan. Už si nepamatuju, jaká organizace za tím stála, ani jsem se to nesnažil zjišťovat. Ale sdělení bylo mimořádně hloupé. Přibližně ve smyslu: „Potrat byl to nejlepší, co mě v životě potkalo.“ To mě zarazilo. Ta reklama byla skutečně v metru, všem na očích. Dokonce mě napadlo, i když normálně takové věci nedělám, že bych snad zavolał na dopravní podnik a zeptal se, jak něco takového mohli připustit. Říkal jsem si: opravdu má takhle vypadat způsob, jak o tak závažném tématu veřejně mluvit? Neodsuzuju ženy, které interrupci podstoupily. Nejsem pro jejich zákaz, i když jsem proti interrupcím jako takovým. A dělat jim reklamu tímto způsobem je naprosto nevhodný a neetický způsob veřejné komunikace a neodpovídá závažnosti celé situace. Každé ženě přeju těhotenství a chci, aby se dítě narodilo.

Vzpomínám si například na příběh portugalského fotbalisty Cristiana Ronalda. Jeho matka údajně říkala, že zvažovala umělý potrat, ale nakonec si to rozmyslela.

Je tento postoj mezi Vašimi kolegy ojedinělý?

Nechci mluvit za kolegy, ale domnívám se, že většina umělé potraty dělá nerada, a mnozí jsou k tomu různými formami dokonce nuceni. Otázka samozřejmě je, co to znamená nucení. Nikoho neodsuzuju, ale je to tak.

Sám jste je ostatně v minulosti vykonával...

Bylo to v době, kdy prenatalní diagnostika nebyla na dnešní úrovni. Dnes už kolem desátého týdne těhotenství víme, jestli je dítě v pořádku, nebo ne. Dá se to zjistit prakticky z kapky krve pomocí neinvazivního prenatalního testování. Dříve to ale bylo jiné. Před třiceti čtyřiceti lety, když jsem začínal, nebyly takové možnosti ani kvalitní ultrazvuky. Pracoval jsem na klinice, kam přicházely pacientky ve vyšším stadiu těhotenství a zjistilo se u nich například, že očekávané dítě má Downův syndrom nebo nějakou vývojovou vadu neslučitelnou se životem. Většinou šlo o ženy kolem osmnáctého až jednadvacátého týdne těhotenství. Prováděly se takzvané indukované potraty, to bylo velmi těžké. Šlo o velké výkony na značně zvětšené děloze, často spojené s krvácením. Z odborného hlediska tam lékař získal obrovské zkušenosti a zručnost. Ale na psychiku to bylo strašné. Některé umělé potraty se prováděly způsobem, kdy se plod postupně vyjímá po částech. Docházelo například k oddělení končetin nebo lebky. Tomu se říká embryotomie. Můj primář byl v tomto oboru skutečný odborník a měl obrovské zkušenosti. Možná i proto jsme to

Umělé potraty prezentujeme, jako by šlo o nějaké absolutní právo bez jakýchkoli souvislostí a důsledků a zejména v mladých ženách vytváříme dojem, že se vlastně nic neděje, že je to něco bezvýznamného.

tehdy vnímali jinak. Ale dneska už bych to nedal. Pozvracel bych se.

Jak jste tehdy přitom vnímal těhotné ženy?

To bylo tvrdé. Ty ženy při podobných zárocích samozřejmě trpěly. Asi i plakaly. Ale tehdejší doba byla jiná, tvrdší. Nebyl příliš prostor dávat najevo emoce. Přesto nedám dopustit na své učitele – klasické porodníky-praktiky, kteří mě naučili tomu nejlepšímu z oboru a já pak v praxi zkoušel všechny dostupné postupy. Měl jsem kliku, prošel jsem hodně pracovišť od velkých klinik až po doslova zapadákovy. A teprve když bezpečně ovládnete svůj obor, můžete začít přemýšlet nad hlubšími otázkami. A tohle jsou jedny z nejhlubších etických otázek. A plné paradoxů: vzpomínám si například na příběh portugalského fotbalisty Cristiana Ronalda. Jeho matka údajně říkala, že zvažovala umělý potrat, ale nakonec si to rozmyslela.

Máte rád svou práci?

Přiznávám, že jsem měl období, kdy jsem s tím chtěl seknout. Už doma mi říkali, když jsem si vybíral studijní obor – můj táta byl známý slovenský chirurg a maminka zdravotní sestřička –, že je to jeden z nejnáročnějších oborů medicíny. Ne po odborné stránce, tam je to všude podobné, ale klade to obrovské nároky na vás jako na „celého člověka“, na psychiku i charakter. A od té doby se to ještě daleko víc zkomplikovalo. To období ale přešlo a já našel v tom, co dělám, hluboký smysl. Z celé své duše a z celého srdce miluju ženy a miluju svůj obor, který pomáhá přispívat ke kontinuitě lidského života i lidské společnosti.

– za rozhovor děkuje Jaroslava Trajerová

Foto: Isifa

Spolupráce s gynekology a porodníky je pro Hnutí pro život důležitá. Spojuje nás týž zájem – pomoc těhotným ženám a jejich nenarozeným dětem.

Foto: ant / Adobe Stock

Zvládly to jiné, zvládneš to i ty

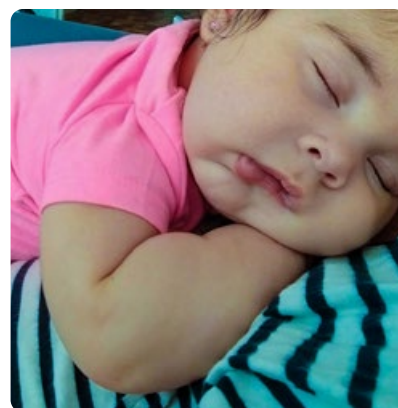
Renata žije ve spokojeném manželství, jsou zajištění, ale přesto ji nyní manžel a tchyně postavili před hotovou věc: další dítě si prostě nemůžeme dovolit:

Píšu vám a vlastně ani nevím, jestli to má nějaký smysl. Máme s manželem několik dětí. Nedávno jsem zjistila, že jsem zase těhotná. Mám – jak se říká – ideální věk. Ale manžel mi oznámil, že musím jít na potrat. Prý už nemá na další dítě sílu. Naše rodina je sice zajištěná, ale další dítě nám to samozřejmě nějak rozhodí. Tlačí mě do toho i tchyně.

Prý jsem se „úplně zbláznila“, že si chci další dítě nechat. Že z interrupce dělám vědu, že to má za sebou „každá druhá“ a nebudu „první ani poslední“. Takhle to do mě hustí a já už nevím, co jí na to mám odpovídat. Miluju svoje děti a milovala bych i tohle. Mám objed-

naný termín zákroku a čím víc se ten den blíží, tím jsem zoufalejší. Pořád se ve mně míchají pocity. Hlavou mi běží nejrůznější pro a proti: když na zákrok půjdu, manželovi to už nikdy neodpustím. Možná ani sama sobě. Když nepůjdu, vůbec nevím, co se stane. U tchyně to budu mít už napořád na talíři. Co když to dopadne tak, že na všechno zůstanu sama? Starší děti už trochu tuší a podporují mě – ale jak by mi asi tak pomohly prakticky? Manžel mi prostě jen řekl, že když to zvládli jiní, zvládnou to i já. Jinak už na moje prosby nereaguje. Nezajímá ho, že se bojím, trápím se, jsem ztracená... Jsem v tom prostě sama.

Asi proto vám píšu, ale rozhodnout se stejně musím sama. Vím, že manžel už je unavený, je toho na něj moc. Chápu, že musí pracovat, aby nás uživil, když já budu na mateřské. Ale tohle je přece něco jiného... Existuje zde vůbec nějaké správné rozhodnutí?

Čekáte-li nečekaně dítě
volejte 800 108 000

Maminka holčičky, která už má dneska několik měsíců se obrátila na *Linku pomoci v těhotenství*, když rodina musela doplatit vysoké částky za energie. Díky ochotným dárcům jsme mohli před porodem i po něm poslat vše potřebné. Ani start do života se neobešel bez komplikací – po porodu se novorozená holčička ocitla doslova na pokraji smrti a i maminka musela znovu na sál. Díky pečujícímu personálu i díky tatínkovi ale vše zvládly a mohou se dnes radovat z každého dne. Děkujeme všem, kdo se do pomoci této rodině zapojili.

63 %

těhotných klientek Linky pomoci vnímá
nátlak k podstoupení umělého potratu